

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВРХОВНИ СУД СРБИЈЕ**

**ПРЕГЛЕД РАДА
ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ**

**СА ОСВРТОМ НА РАД ПОДРУЧНИХ СУДОВА
ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ ЗА 2002. ГОДИНУ**

Уводне напомене

Прегледом рада Врховног суда Србије обухваћени су подаци о извршењу послова у овом суду у 2002. години као и основне карактеристике о стању послова и проблемима рада свих осталих судова опште надлежности на подручју Врховног суда Србије, према подацима из њихових извештаја. Оваква концепција извештаја омогућава да се у најбитнијим цртама сагледају и оцене укупни годишњи резултати рада наведених судова у остваривању њихових Уставом и законом утврђених функција.

Рад Врховног суда Србије и осталих судова опште надлежности у 2002. години одвијао се у оквиру Уставом и законом прописане надлежности и био усмерен на обезбеђивање и јачање уставности и законитости као и осигурање предуслова за остварење ових начела - ажурности, ефикасности и квалитета судског рада, те независности у поступању.

* * *

Извештајну 2002. годину обележило је ступање на снагу сета нових правосудних закона, донетих крајем 2001. године, као и, после свега неколико месеци примене, усвајање њихових измена и допуна које су у односу на првобитна законска решења оцењене као ретроградне за започету реформу правосуђа.

Наведеним изменама, како по њиховој садржини тако и по начину доношења, умањен је достигнути степен независности и самосталности судства који је био обезбеђен прописаним поступком избора и разрешења судија кроз рад два установљена тела – Високог савета правосуђа и Великог персоналног већа. Истовремено је, између осталог, председницима судова ускраћено право да обављају судијску дужност за време трајања мандата.

Тако је у тренутку када када се очекивало да ће судство имати пуну подршку за неопходне реформе, оно било принуђено да пред Уставним судом Србије покреће поступак за оцену уставности појединих одредаба усвојених измена ових закона.

Мада је Уставни суд Србије донео привремену меру о обустави примене оспорених одредаба до коначне одлуке, штетне последице њиховог доношења нису отклоњене до краја године. Рад Великог персоналног већа је потпуно блокиран, а необављање судијске дужности од стране председника судова у трајању од два месеца одразиле су се негативно на ажурност судова. (У време сачињавања овог извештаја окончан је покренути поступак за оцену уставности тако што је Уставни суд утврдио да оспорене одредбе Закона о изменама и допунама

Закона о судијама, којима се умањује достигнути ниво независности и самосталности судова и судија успостављен Законом о судијама, нису у сагласности са Уставом Републике Србије).

Померање рока за почетак примене одредаба Закона о уређењу судова које се односе на организацију и нову надлежност судова (са 1. 10. 2002. године на 1. 03. 2003. године), такође се негативно одразило на укупне резултате рада судова јер из тог разлога велики број судијских места у судовима није био попуњен током целе године.

Материјални положај судова, који је у извесној мери побољшан, и даље није у складу са њиховом уставном и законском позицијом. Указује се на лоше смештајне услове, недовољну техничку опремљеност, нерешавање стамбених питања, као и на одсуство нужних мера безбедности. Посебно се од стране извесног броја судова указује да су средства за редовно функционисање судова (за посебне намене и материјалне трошкове), била недовољна и нередовно дозначавана.

Повећањем плата носиоцима правосудних функција у знатној мери је побољшан њихов материјални положај, што је од стране судова позитивно оцењено. Истовремено се у свим извештајима наглашава потреба за побољшање материјалног положаја осталих запослених чије су плате, како се наводи, недопустиво ниске у односу на обим, одговорност и тежину посла који обављају као и допринос који дају у постизању укупних резултата рада судова. Посебно се указује на веома ниске плате судијских помоћника који фактички обављају део судијских послова и представљају кадровску основу за избор носилаца правосудних функција.

Из достављених извештаја окружних судова произилази општа оцена да на судове није вршен притисак у смислу директног утицања на одлучивање. Међутим, мора се рећи да су у појединим случајевима из судске надлежности за које је постојало интересовање шире јавности, судови трпели својеврстан притисак једног дела средстава информисања која су често на непрофесионалан начин информисала јавност и прејудицирала судске одлуке у тим предметима, подстакнута и неодмереним изјавама и паушалним критикама рада судова од стране неких представника извршне власти. То је у знатној мери отежавало рад судова, а у супротности је са уставним положајем судства и међународним стандардима, као и уставним и законским гаранцијама његове независности.

*

*

*

Основне карактеристике стања и проблеми рада судова опште надлежности

У 2002. години код свих судова опште надлежности на територији Републике Србије било је у раду 1.551.789 предмета од којих је 1.096.323 новопримљених а 455.466 предмета је пренето као нерешено из ранијих година.

Новопримљени предмети распоређени су према стварној надлежности судова на следећи начин: код општинских судова 987.843, код окружних судова 87.512 и код Врховног суда Србије 20.068 предмета.

Подаци показују да је укупан број примљених предмета у 2002. години, у односу на претходну годину већи за 30.748 предмета (око 3%). До повећања прилива дошло је код свих судова и то код општинских за 17.544 предмета, код окружних за 11.773 и код Врховног суда за 1.431 предмет.

У општинским судовима повећање прилива одразило се код свих врста предмета осим у кривичном поступку према малолетницима и код осталих ванпарничних предмета. Повећање је у највећој мери изражено код предмета у извршном поступку – за 44.709 предмета а затим код парничних предмета – за 5.643 предмета.

У окружним судовима прилив је повећан код кривичних предмета и у првостепеном и другостепеном поступку, затим код предмета у другостепеном парничном поступку као и код предмета управног спора. Повећање је највеће код другостепених парничних предмета и износи 8.849 предмета. Код другостепених кривичних предмета прилив је повећан за 3.474 и код управних за 323 предмета. Прилив јер смањен код предмета истраге, у кривичном поступку против малолетника као и у првостепеном парничном поступку.

У Врховном суду Србије прилив је повећан код кривичних предмета за 723 предмета и управном спору за 843 предмета.

Од укупног броја предмета у раду решено је 1.099.972 или око 71%. То је за 60.076 предмета више решено него у претходној години. Код Општинских судова више је решено 47.565 предмета, код окружних 11.480 и код Врховног суда 1.031 предмет.

Остало је нерешено 451.817 предмета што је за 3.649 мање нерешених предмета него на крају претходног извештајног периода.

Број нерешених предмета је нешто испод петомесечног прилива нових предмета (4,94) и представља побољшање укупне ажурности у односу на претходну годину (када је коефицијент ажурности био 5,13 месечног прилива).

Према устаљеним критеријумима за оцену ажурности судова, с обзиром на процесне одредбе, сматра се нормалним да се број нерешених предмета креће око тромесечног прилива одређене врсте предмета у првостепеном односно двомесечног прилива у другостепеном поступку.

У складу са овим критеријумима на подручју Врховног суда Србије број нерешених предмета према месечном приливу кретао се и то:

- истраге за око 3,9 месеци (у 2001. години око 4);
- првостепени кривични предмети за око 8 месеци (у 2001. години око 8,4);
- првостепени грађански предмети за око 9,7 (у 2001. години око 10,2);
- оставински предмети за око 2,8 месеца (у 2001. години око 3,2);
- другостепени кривични за око 2 месеца (у 2001. години око 2,2);
- другостепени грађански за око 1,6 (у 2001. години 1,1);
- управни спорови за око 6,5 месеци (у 2001. години 6,8);
- предмети извршења (грађански) за око 5,6 (у 2001. години 6,4).

Подаци показују да је ажурност, у односу на претходну годину, побољшана код свих предмета осим код предмета у другостепеном грађанском поступку где је одржана на приближно истом нивоу што значи да је и даље веома висока.

Више окружних судова завршило је годину без нерешених предмета у другостепеном поступку и у грађанској и кривичној материји или само у једној од њих. Без нерешених предмета у обе материје годину су завршили Окружни суд у Ваљеву и Окружни суд у Смедереву. У другостепеном кривичном поступку немају нерешених предмета окружни судови у Врању, Лесковцу и Јагодини, а у другостепеном грађанском поступку окружни судови у Зајечару, Прокупљу, Пожаревцу и Чачку.

Добру ажурност окружни судови остварују и код предмета у истрази и то углавном испод двомесечног прилива.

Међутим, у првостепеном кривичном поступку мали број окружних судова има ажурност испод тромесечног прилива. Такву ажурност имају окружни судови у Зајечару (1,92), Ваљеву (2,5), Јагодини (2,6) и Лесковцу (2,8).

Ажурност нешто изнад тромесечног прилива имају окружни судови у Прокупљу (3,3), Ужицу (3,3) и Неготину (3,7) а изнад четворомесечног прилива окружни судови у Сомбору (4,48) и Крагујевцу (4,5). Код свих осталих окружних суда, ажурност се креће од петомесечног до десетомесечног прилива нових предмета а Окружни суд у Сремској Митровици има нерешених предмета у броју већем од петнаестомесечног прилива (15,89).

У управној материји општи просек ажурности окружних суда је на нивоу тромесечног просечног месечног прилива нових предмета. Окружни суд у Ваљеву је годину завршио без нерешених предмета.

Подаци показују да се највећи број управних предмета пред окружним судовима решава у року од 3 месеца, а један део у року од 3-6 месеци. У мањем броју предмета поступак траје преко 6 месеци и то искључиво због неблаговремене доставе списка од стране туженог органа, у неким случајевима ни после више ургенција.

Задовољавајући степен опште ажурности остварио је и одређен број општинских суда.

Међутим, посматрано по материјама, посебно код предмета у првостепеном кривичном и првостепеном парничном поступку, годинама актуелно стање неажурности општинских суда није битније поправљено. Тако у кривичној материји 53 општинска суда има заостатке од петомесечног до десетомесечног прилива, а 27 суда преко десетомесечног до двадесетомесечног прилива нових предмета. Највеће заостатке имају општински судови у Шиду (26,9), Сурдулици (22,1) и Ивањици (20,2).

У грађанској материји 55 општинских суда има заостатке од петомесечног до десетомесечног прилива, а код 30 суда заостаци су преко десетомесечног до деветнаестомесечног прилива нових предмета. Највеће заостатке има Општински суд у Рашки (22,77), Општински суд у Ивањици (20,9).

Ажурност испод тромесечног прилива у првостепеном кривичном и парничном поступку остварио је мали број општинских суда, међу којима су неки остварили и високу ажурност. Тако Општински суд у Књажевцу има коефицијент ажурности 0,54 у кривичној и 1,3 у парничној материји као и Општински суд у Сокобањи са 0,45 у кривичној и 1,9 у парничној материји. Добру ажурност у обе материје имају и општински судови у Сенти (са 1,05 у кривичној и 2,3 у парничној), Пријепољу (са 1,5 односно 2,7) и Тителу (са 2,8 у кривичној и 2,00 у парничној материји). Ажурни су у првостепеном кривичном поступку још и општински судови у Димитровграду (1,05) Сјеници (1,81) Жабарима (2,08) Мионици (2,2) Младеновцу (2,4) Зрењанину (2,7) Кикинди (2,8), Кладову и Коцељеви (око 3,00), а у парничној материји још и општински судови у Богатићу (2,4) Коцељеви (2,5) и Прибоју (2,9).

У односу на првостепени кривични и парнични поступак са евидентним стањем неажурности великог броја општинских судова знатно је боље стање, углавном код свих судова у области рада на оставинским и осталим ванпарничним предметима. Свега четири суда у оставинским и два суда у осталим ванпарничним предметима имају заостатке преко десетомесечног прилива нових предмета.

Општи просек ажурности општинских судова у извршном поступку кад су у питању одлуке из грађанске материје, износи 5,6 месечног прилива, што је побољшање ажурности у односу на претходни период када је износио 6,4 просечног месечног прилива. Број нерешених предмета је код већине општинских судова изнад тромесечног прилива, а одређен број судова има нерешених извршних предмета на нивоу годишњег и двогодишњег прилива (Аранђеловац, 26,7; Велика Плана 26,5; Топола 24,9; Крушевац 23,2; Бор 19,7). Насупрот томе, треба истаћи да је Четврти општински суд у Београду који прима више од половине укупног броја свих извршних предмета остварио веома добру ажурност са коефицијентом 1,2.

За неажурност судова има више разлога објективне и субјективне природе који се наводе у извештајима окружних судова.

Према изнетим оценама, нерешена кадровска питања у највећој мери утичу на дужину трајања судског поступка, а у протеклој години непопуњеност судијских места била је изражена код великог броја судова. Уз ово се наводе и дужа одсуствовања због болести или породилског одсуства и ангажовање судија у разним комисијама. Осим тога, нарочито се истиче проблем вештачења, доставе судских писмена, злоупотреба права од стране самих странака у поступку и њихова процесна недисциплина. Наводи се и нередовно и недовољно финансирање основне делатности као и пракса јавних тужилаштава да највећи број предмета доставља судовима крајем године (у децембру) тако да не постоји могућност да ти предмети буду решени до истека календарске године. Као један од разлога који је имао утицаја на ажурност у протеклој години наводи се чињеница да председници судова нису могли да обављају судијску дужност око два месеца после доношења Закона о изменама и допунама Закона о судијама.

На неповољно стање ажурности, према оценама судова утичу и бројни субјективни фактори као што је чињеница да један број судија не испуњава оријентациону норму, да се недовољно ангажује у припреми суђења у смислу претходног проучавања предмета, због чега долази до извођења непотребних доказа и неоправданог одлагања претреса и расправа. У многим случајевима се не води рачуна о концентрацији доказа, о издавању јасних наредби за вештачење, нити се одлуке израђују у законским роковима, а лош квалитет рада утиче да се велики број предмета враћа на поновни поступак.

Када је реч о ажурности судова незаобилазно је питање нерешених предмета из ранијих година који се према Судском пословнику сматрају старим предметима (а то су за овај извештајни период предмети примљени до 31. децембра 2000. године). Познато је да најнеажурнији судови имају и највише старих предмета, а стари предмети су најчешћи разлог због кога странке подносе бројне притужбе жалећи се на рад судова.

На основу извештаја окружних судова, произилази да су сви судови поступили по налогу Врховног суда у вези са решавањем старих предмета тако да су ови предмети имали приоритет у раду.

У настојању да се реши што већи број старих предмета, током године је према договору са састанка са председницима окружних судова учињен покушај у правцу алтернативног решавања спорава путем медијације који се, оствареним позитивним ефектима, показао као оправдан. У складу са тим договором у другој половини године судови су организовали две недеље поравнања у оквиру којих је решено око 15% старих предмета.

Према оценама из извештаја, укупан приступ решавању старих предмета у 2002. години, допринео је да се њихов број смањи јер подаци показују да је у великом броју судова решено у просеку више од 40% старих предмета. (Нпр. само је пред београдским општинским судовима решено 32.628 старих предмета). У неким судовима је на старим предметима рађено више него што то показује број решених предмета, али су зато створени услови за њихово брзо окончање у наредном периоду.

Међутим, и поред остварених добрих резултата у решавању старих предмета, мора се констатовати да је њихов број и даље значајан јер чини око 20% од укупног броја предмета који су остали нерешени на крају године. Великим заостајима највише су оптерећени већи општински судови, нарочито они који се налазе у седиштима окружних судова.

Највећи број старих предмета је из области грађанског права, а међу њима преовлађујући су предмети у првостепеном парничном и извршном поступку. Према подацима из извештаја највећи број старих предмета потиче из 1998., 1999. и 2000. године, а има и оних који потичу из ранијег периода односно у којима поступак траје преко 10 година. У групи тих предмета код неких судова појављују се и предмети у којима је поступак покренут још седамдесетих година.

За оцену укупних годишњих резултата рада судова опште надлежности од битног значаја је квалитет рада првостепених судова.

У кривичном и парничном поступку жалбом се побија свака трећа или четврта одлука општинских и скоро свака одлука окружних судова. У 2002. години против првостепених одлука изјављено је 79.652 жалби вишим судовима.

Према подацима из извештаја може се оценити да је, гледајући у целини, квалитет рада судова опште надлежности у односу на прошлу годину побољшан.

Од укупног броја разматраних одлука окружних судова у кривичној материји, проценат потврђених првостепених одлука је смањен у односу на претходну годину (када је износио 53,43%), и за 2002. годину износи 48,72%, с тим што је повећан и број укинутих одлука - на 23,57% (2001. године износио је 18,32%). Број преиначених одлука је готово на истом нивоу као претходне године и износи око 27%. На основу ових података може се закључити да је дошло до извесног погоршања квалитета рада првостепених судова у односу на 2001. годину у овој материји.

У грађанској материји број потврђених одлука је повећан на 55% (у 2001. години 53%), а смањен је и број укинутих одлука са 15% у 2001. на 13% у 2002. години. Број преиначених одлука је на истом нивоу као и претходне године - 5%.

На основу ових података произилази закључак да је рад окружних судова у грађанској материји побољшан у односу на претходну годину.

Квалитет рада окружних судова у управној материји и даље је на задовољавајућем нивоу. Решавајући по захтевима за ванредно преиспитивање одлука окружних судова Врховни суд је у око 74% предмета захтеве одбио и потврдио одлуке окружних судова.

Посматрано појединачно, квалитет рада судија се креће од (у ретким случајевима мање потврђених и више укинутих и преиначених одлука, преко приближно истог односа потврђених и укинутих одлука, до, што је најчешћи случај много већег броја потврђених у односу на број укинутих одлука, до чак 100% потврђених (Суботица).

Што се тиче општинских судова, подаци из извештаја показују да је код ових судова дошло до извесног побољшања квалитета рада. У односу на 2001. годину, када је проценат потврђених одлука према укупном броју решених предмета у кривичној материји износио око 50% потврђених одлука до око 61% у 2002. години, што представља очигледан напредак. На подручјима окружних судова у Новом Саду, Ужицу и Зајечару и неких других окружних судова, проценат потврђених одлука подручних општинских судова је знатно изнад просека (преко 75%). Међутим, квалитет рада мањег броја општинских судова је знатно испод просека, док

претежни број општинских судова има углавном задовољавајући ниво рада у кривичној материји.

У односу на претходни период квалитет рада општинских судова у грађанској материји је незнатно побољшан. У односу на укупан број ожалбених одлука, потврђених је око 60%, у 2001. око 50%, укинутих око 35% и преиначених око 5%. Посматрано појединачно, квалитет рада како општинских судова, тако и судија, веома је различит будући да је у мањем броју случајева знатно испод, а у другим случајевима далеко изнад просека. У претежном делу, квалитет рада како општинских судова, тако и судија појединачно креће се на нивоу од око 60 до 65% потврђених и 25% до 35% укинутих одлука.

Са становишта законских разлога укидања одлука општа је оцена да су узроци томе најчешће пропусти у примени процесног и материјалног права. Нарочито се велики број одлука укида због битне повреде одредаба кривичног или парничног поступка. Осим тога, и даље се велики број предмета у жалбеном поступку враћа општинским судовима неразмотрен ради отклањања процесних недостатака. Окружни суд у Београду наводи да је број враћених предмета повећан у 2002. години на 2057 предмета (16,30% у односу на 2001. годину када је износио 1307 односно 12,23%).

На основу исказаних података може се закључити да квалитет рада великог броја општинских судова не задовољава посебно у грађанској материји и поред извесног побољшања.

Незадовољавајући квалитет рада са своје стране утиче и на ажурност јер се укидањем одлука и враћањем предмета на поновно суђење повећава укупан број предмета у раду.

Да би се квалитет рада општинских судова довео у виши ниво истакнута је потреба стручног усавршавања носилаца правосудних функција кроз све познате форме рада. При томе се посебно указује на обавезу непрекидног рада на сопственом стручном усавршавању.

Врховни суд Србије, у остваривању својих функција, предузео је више конкретних мера на стручном оспособљавању судијских кадрова, а то му је приоритетно опредељење и у наредном периоду.

У погледу оствареног квантитета рада појединачно по судији, подаци показују да су, генерално посматрано, судије окружних судова у току 2002. године оствариле оријентациону норму у просеку од око 121%, с тим што се посматрано на нивоима просека окружних судова ова норма креће између 90% до изнад 160% у неким судовима (Панчево, Крушевац, Врање). Велика разлика постоји и у (не) испуњавању норме од стране судија, тако што мањи број судија у току 2002. године није испунио оријентациону норму, док су поједине судије оствариле више

од двоструке норме (Панчево). Већина председника судова остварила је оријентациону норму преко 130%.

Судије општинских судова у просеку су оствариле норму од око 114%. Међутим, просек (не) испуњења норме судија општинских судова са подручја појединих окружних судова је различит и креће се између 90% и око 130% (Сремска Митровица, Сомбор, Неготин). Процент испуњења норме веома се разликује и између појединих општинских судова са подручја истог окружног суда. Ова разлика је још израженија посматрано са аспекта (не) испуњења норме сваког појединог судије. У претежном делу, судије општинских судова су испуниле оријентациону норму, с тим што је у неким (ређим) случајевима она далеко испод просека, док су поједине судије оствариле двоструко, па чак и троструко већу норму (Бор, Лесковац, Кладово, Алибунар, Пирот, Ариље).

Подаци, дакле показују да и даље постоје велике разлике између судија како у погледу квантитета тако и у погледу квалитета рада - од оних који остварују изузетно добре резултате до оних чији резултати нису задовољавајући. Исто тако, један део судијског кадра испуњава оријентациону норму или знатно више од тога при чему има и добар квалитет рада, док један део судија само делимично испуњава оријентациону норму, уз слабији квалитет.

Кретање предмета из области кривичног права

Из кривичне материје код свих општинских судова примљено је 56.970 предмета, а код окружних 3.749 односно код свих судова 59.994 првостепених кривичних предмета, што је за 725 предмета више него у 2001. години. Са нерешеним предметима пренетим из ранијих година било је у раду код окружних и општинских судова 103.727 кривичних предмета. У исто време решено је у првом степену 59.449, а остало нерешено 40.621 предмета. У односу на претходну годину више је решено 7.243 предмета, а број нерешених на крају године смањен је за 7.086 предмета.

Осим тога, судови су имали у раду 58.407 предмета истраге од којих је решено 44.158, а остало нерешено 14.390 предмета. На крају године остало је нерешено и 3.597 другостепених кривичних предмета. Према томе, на крају 2001. године код свих судова остало је нерешено 58.608 кривичних предмета (1.192 предмета мање него претходне године).

У извештајима неких окружних судова истиче се да је релативно велики број одустанака државног тужиоца од гоњења након спроведене истраге.

Према исказаним подацима, у првостепеном кривичном поступку против пунолетних извршилаца кривичних дела, код окружних судова била су најбројнија кривична дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога и омогућавања уживања опојних дрога, кривична дела разбојничке крађе, разбојништва и тешких случајева ових дела и кривична дела из члана 33. Закона о оружју и муницији Републике Србије. Ове три групе кривичних дела у укупном криминалу била су заступљена са преко 52%.

Кривична дела убиства су на трећем месту у укупном криминалу, а потом долазе кривична дела против имовине (тешке крађе, крађе и остала дела из ове групе), потом тешка дела против безбедности јавног саобраћаја, фалсификовање новца и кривична дела против службене дужности. Остала кривична дела су заступљена у мањем обиму.

Код општинских судова, у првостепеном кривичном поступку против пунолетних извршилаца, била су најбројнија кривична дела против имовине (члан 165 до 184. КЗС), од којих су у највећем броју кривична дела крађе и тешке крађе.

По заступљености у укупном криминалу код истих судова на другом месту су била кривична дела против безбедности јавног саобраћаја, а потом кривична дела против живота и тела.

По бројности су потом кривична дела против јавног реда и правног саобраћаја, у којој групи је највећи број кривичних дела фалсификовање исправа, затим кривична дела против привреде, а потом долазе кривична дела против части и угледа, кривична дела из члана 33. Закона о оружју и муницији, кривична дела против службене дужности, против брака и породице, против слобода и права човека и грађанина, кривична дела из члана 23. и 24. Закона о јавном реду и миру и кривична дела против опште сигурности људи и имовине.

Остала кривична дела су била заступљена у мањем броју.

Што се тиче предмета у којима се као извршиоци појављују малолетници, подаци показују да је њихов број смањен у односу на претходну годину. Пред свим општинским и окружним судовима у 2002. години примљено је 4125 ових предмета (у 2001. - 5.445).

Анализа структуре извршених кривичних дела показује да малолетници најчешће врше имовинска кривична дела међу којима у великом броју и најтежа кривична дела са елементима насиља.

У структури кривичних дела које врше малолетници све су заступљенија и кривична дела неовлашћене производње, промета и омогућавања уживања опојних дрога.

Казнена политика

Уводне напомене

Казнена политика судова један је од инструмената за заштиту друштва од криминалитета. Остваривање правилне казнене политике основни је задатак, у првом реду, судова, а и других правосудних органа.

Ради остваривања овог задатка, председник Врховног суда је почетком 2002. године формирао Комисију за израду анализе казнене политике у вези кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 245. Кривичног закона Савезне Републике Југославије (КЗЈ), кривичног дела омогућавања уживања опојних дрога из члана 246. истог Закона и кривичног дела из члана 33. Закона о оружју и муницији Републике Србије. У јулу месецу праћење казнене политике проширено је и на кривична дела разбојничке крађе и разбојништва и тешке случајеве ових кривичних дела.

На основу података из кривичних предмета у којима је Врховни суд правноснажно одлучио о жалбама изјављених против првостепених пресуда окружних судова и на основу података које су окружни судови доставили Врховном суду о изреченим кривичним санкцијама за које није било жалби овлашћених лица (јавних тужилаца, оптужених или њихових бранилаца), урађена је анализа казнене политике за наведена кривична дела за период 2001. и првих шест месеци 2002. године и о томе је поднето саопштење на Саветовању судија судова опште надлежности одржаног почетком новембра 2002. године у Врњачкој Бањи.

Рад на праћењу казнене политике за наведену групу кривичних дела настављен је у складу са закључком донетим на састанку председника Врховног суда Србије са председницима окружних судова од 26.07.2002. године.

Према подацима које су, у извештајима у раду за 2002. годину, окружни судови доставили Врховном суду о изреченим кривичним санкцијама за сва кривична дела из првостепене надлежности окружних судова произилази да су кривична дела у вези дроге, оружја и разбојништва заступљена са преко 52% у структури свих кривичних дела за која су у 2002. години изречене кривичне санкције. Наведена чињеница указује да је нужно трајно праћење стања ове врсте криминала и прилагођавање казнене политике друштвеној опасности тих дела и степену кривичне одговорности њихових извршилаца. Због тога је у овом извештају посебно приказан преглед казнене политике за ова кривична дела.

За сва остала кривична дела из првостепене надлежности окружних и општинских судова и другостепене надлежности Врховног суда и окружних судова преглед казнене политике је урађен на основу података које су у извештајима о раду за 2002. годину доставили окружни судови за своја подручја. Кретање казнене политике изнето је збирно за сва дела а не појединачно за свако дело, јер један број судова податке није доставио према јединственој табели о кривичним санкцијама изречених по врстама кривичних дела већ су о томе подаци исказани збирно за сва дела. Међутим, ово није од битног утицаја на укупну оцену казнене политике.

**Казнена политика за кривична дела
неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога
из члана 245. КЗЈ и омогућавање уживања опојних дрога из члана 246. КЗЈ**

Према обрађеним подацима за ова кривична дела може се закључити да је казнена политика окружних судова била уједначена. Наиме, извршиоцима кривичних дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (из члана 245. Кривичног закона СР Југославије) и омогућавање уживања опојних дрога (члан 246. КЗЈ) окружни судови су у око 50% случајева изрицали условну осуду. Казна затвора углавном је изрицана испод минимума прописаног законом, а веома мали број је казна затвора изнад законског минимума. Када је реч о условној осуди треба истаћи да је ова кривична санкција, углавном, изрицана извршиоцима кривичних дела осуђених због узгајања биљака индијске конопље, ради прераде у марихуану или због неовлашћене куповине и продаје марихуане. За неовлашћену куповину и продају тзв. опасних дрога (хероин, кокаин и сл) условна осуда је врло ретко изрицана.

Врховни суд је, жалбе јавних тужилаца, на условну осуду у вези опасних дрога, уважавао и уместо ове санкције изрицао казне затвора. На сличан начин је овај суд поступао и када се радило о марихуани, па је на овај начин казнена политика поштрована. Међутим треба истаћи да Врховни суд није могао знатније да утиче на поштривање казнене политике због тога што су јавни тужиоци у односу на 370 правноснажно осуђених лица за кривична дела у вези дроге изјавили само 87 жалби, а у корист оптужених изјављене су 143 жалбе.

**Казнена политика за кривична дела
разбојничке крађе (167. КЗС), разбојништва (члан 168. КЗС) и тешке случајеве
разбојничке крађе и разбојништва (члан 169. КЗС)**

Из података који су приказани у извештајима о раду окружних судова за 2002. годину ова кривична дела заступљена су са 22,73% и налазе се на првом месту у укупном броју неправноснажно изречених кривичних санкција у првостепеном поступку окружних судова. Због тога је неопходно да се казнена политика за ова кривична дела редовно прати у складу са закључком од 26.07.2002. године.

У 2002. години за све облике ових кривичних дела осуђено је укупно 336 лица – а од тога за разбојништво и разбојничку крађу – 182 лица, за тешке случајеве ових дела 154 лица, а од тога 18 лица за најтежи облик (став 2).

У односу на око 60% правноснажно осуђених лица за наведена кривична дела примењене су одредбе о ублажавању казне, а за разбојничку крађу и разбојништво према 22% осуђених лица изречена је условна осуда (за тешке случајеве ових дела не постоји законска могућност изрицања условне осуде, па ова санкција није ни примењивана).

У односу на укупан број осуђених лица јавни тужиоци су изјавили 97 жалби (28,86%), Врховни суд је уважио 37 жалби и казне оптуженима повећао.

У корист оптужених изјављено је 235 жалби. Врховни суд је уважио 56 (23,82%) и казне оптуженима смањено, с тим да је изрекао једну условну осуду. Код овог треба имати у виду да је смањење казни најчешће било због измењене правне квалификације на блажи облик кривичног дела.

Из наведених података може се закључити да је Врховни суд у другостепеном поступку незнатно поштравао казнену политику за ова кривична дела. Стога даљим праћењем стања криминала и казнене политике за ова кривична дела могло би се оценити да ли су кривичне санкције изречене у 2002. години постигле законом одређену сврху.

**Кретање казнене политике за кривична дела
из члана 33. Закона о оружју и муницији Републике Србије (ЗООМ)**

Суђење за најтежи облик овог кривичног дела (став 3) у првостепеној је надлежности окружних судова а за блаже облике (став 1. и 2) у првостепеној је надлежности општинских судова.

Казнена политика за кривична дела из члана 33. Закона о оружју и муницији Републике Србије праћена је према одлуци председника Врховног суда Србије и Закључку са председницима окружних судова од 26.07.2002. године.

За све облике овог кривичног дела (став 1, 2. и 3) окружни и општински судови правноснажно су изrekli санкције према 871 лицу и то окружни судови према 157, а општински према 114 лица.

За најтежи облик овог кривичног дела (став 3) окружни судови су према 96% осуђених лица изrekli казну затвора од једне године (као најмање мере до које се по закону казна може ублажити).

Јавни тужиоци су изјавили укупно 17 жалби (13,38%), од којих је Врховни суд уважио 8 и казне оптуженима повећао.

Од укупно 112 жалби изјављених у корист оптужених уважено је 9 и казне смањене и то због измене правне квалификације на блажи облик кривичног дела.

Имајући у виду податке о исходу жалбеног поступка може се закључити да је Врховни суд у одређеној мери поштравао казнену политику за ово кривично дело. Да ли је то чињено у потребном обиму треба оцењивати кроз даље праћење ове врсте криминала. При томе се може констатовати да су ова кривична дела, последњих година, из године у годину у смањењу, па ово може послужити као показатељ да ли је казнена политика судова била адекватна.

Општински судови су у 2002. години за кривична дела из члана 33. став 1. и 2. Закона о оружју и муницији изречла кривичне санкције према 714 лица. Од тога према 627 лица изречена је условна осуда (87,81%), (за став 2. овај проценат је 89,18%), а 87 лица је осуђено на казну затвора и то у највећем обиму испод законског минимума.

У односу на 580 (81,23%) лица није уопште било жалби.

Јавни тужиоци су поднели укупно 67 (9,38%) жалби, а 79 жалби је изјављено у корист оптужених.

Окружни судови су уважили 19 жалби јавних тужилаца и казне повећали.

Уважено је 12 жалби оптужених тако што је 10 казни затвора смањено а према 2 лица уместо казне затвора изречене су условне осуде.

Наведени подаци о броју неизјављених, броју изјављених и уважених жалби указују да окружни судови у другостепеном поступку нису могли битије да утичу на пооштравање казнене политике за ова кривична дела. Осим тога, смањење ове врсте криминала последњих година може бити показатељ да је казнена политика општинских судова (без обзира на висок проценат условних осуда и изречених казни затвора испод законског минимума) дала одређене позитивне резултате.

Казнена политика за остала кривична дела

У извештајима о раду судова за 2002. годину подаци о казненој политици за остала кривична дела нису исказани према јединственој табели. Један број судова је податке исказао за све изречене санкције (и правноснажне и неправноснажне) и по врстама кривичних дела, а неколико судова је кретање казнене политике исказало за сва кривична дела збирно. Због тога подаци у овој анализи могу у извесној мери одступати од података званичне статистике за сваку групу кривичних дела.

Подаци о кретању казнене политике окружних судова

За остала кривична дела окружни судови су у 2002. години изrekli кривичне санкције према 1087 лица. Од тога 262 су условне осуде (24,10%), 15 (1,37%) мера безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи или лечења на слободи, а 810 (74,51%) лица је осуђено на казну затвора.

У односу на 204 лица која су осуђена на казну затвора примењене су одредбе о ублажавању казне.

За 126 лица Врховни суд је одлучујући о жалбама казне повећао, а 93 казне смањено и изрекао 8 условних осуда. Из овога се може закључити да је овај суд у извесној мери пооштраво казнену политику.

У групи осталих кривичних дела највише осуђених је за кривична дела против живота и тела (убиства и тешке телесне повреде), кривична дела против имовине (тешке крађе и преваре), тешка дела против безбедности јавног саобраћаја, против службене дужности (злоупотреба службеног положаја, проневера, примање и давање мита) и фалсификовања новца.

Казнена политика општинских судова

За остала кривична дела општински судови су у 2002. години изrekli кривичне санкције према 25.470 лица.

Од укупног броја осуђених према 13.437 (52,75%) лица изречене су условне осуде, 6.623 лица (26,01%) су осуђена на новчану казну, 5.406 лица (20,14%) су осуђена на казну затвора, а према 279 (1,09%) изречена је судска опомена.

Према 4.019 лица примењене су одредбе о ублажавању казне.

За 8.237 (32,48%) није било жалби.

Окружни судови су одлучујући о жалбама против првостепених пресуда општинских судова према 711 лицу казне повећали, према 365 казне смањили и према 125 лица изrekli условне осуде уместо казни затвора изречених првостепеним пресудама. **Из наведених података произилази да су окружни судови у већем обиму казне повећавали и тиме поштравали казнену политику. Ово повећање је посебно значајније код кривичних дела против живота и тела и против безбедности јавног саобраћаја.** Пошто су ова кривична дела на подручјима једног броја општинских судова по заступљених у укупном криминалу најбројнија, могло би се закључити да су окружни судови у другостепеном поступку адекватно реаговали поштравањем казнене политике за ова кривична дела.

Процент изречених условних осуда у односу на 2001. годину и раније године, знатно је смањен, што иде у прилог закључку да је казнена политика поштрена. Ово произилази и из чињеница да је знатно повећан број изречених новчаних казни, као теже кривичне санкције од условне осуде.

ЗАКЉУЧЦИ

Када се говори о казненој политици судова током 2002. године може се рећи да је дошло до извесног поштравања, у односу на претходну годину. Ово без обзира на још увек висок проценат изречених условних осуда, посебно од стране општинских судова.

Код кривичних дела која се односе на дрогу и даље је висок проценат изречених условних осуда, без обзира што је ова санкција, углавном, изрицана за неовлашћену производњу (узгајање) индијске конопље од које се добија марихуана или неовлашћене куповине и продаје ове дроге или омогућавања уживања исте дроге.

Када се ради о нарочито опасним дрогама веома мали проценат је изречених условних осуда, а у случајевима где су се јавни тужиоци жалили, Врховни суд је жалбе уважавао и уместо ових осуда изрицао је казне затвора. Осим тога, за нарочито опасне дроге у знатно већем проценту су казне затвора повећане у односу на проценат смањених казни.

За кривична дела разбојничке крађе и разбојништва проценат, првостепеним пресудама, изречених условних осуда од 21,97% и изречених казни затвора од 50,70% испод законског минимума, указује на потребу преиспитивања казнене политике за ова кривична дела и њено знатније поопштравање. Ово имајући у виду напред наведени податак да су ова кривична дела у укупном криминалу код окружних судова на првом месту у односу на сва остала кривична дела.

Према подацима о изреченим кривичним санкцијама у првостепеном поступку окружних и општинских судова произилази да је законски институт о ублажавању казне примењиван скоро код свих кривичних дела – код неких у мањем а код неких у већем проценту.

Пошто укупан обим криминала у 2002. години није био у порасту (код неких кривичних дела дошло је до смањења, код неких до повећања, а код неких је криминал остао на истом нивоу) па се број оптужених и осуђених лица није повећао у односу на претходну и раније године, могло би се закључити да је казнена политика судова била примерена друштвеној опасности кривичних дела и степену кривичне одговорности извршилаца.

Код оцене обима изречених условних осуда и стим у вези оцене да ли је казнена политика судова била адекватна треба имати у виду да је сврха ове кривичне санкције првенствено у томе да васпитно утиче на учиниоца да више не чини кривична дела. Ако је ова сврха остварена онда се може рећи да је ова санкција испунила захтеве казнене политике, а то је заштита друштва од криминалитета.

Међутим, да би се могло оцнити да ли је заиста условна осуда остварила законом одређену сврху о томе могу послужити само подаци да ли је условно осуђени наставио са вршењем кривичних дела. Због тога при изрицању ове санкције потребно је да се, поред оцене околности које се односе на личне, породичне, имовинске и друге околности, посебно цени ранији живот учиниоца. Јер, не може се правдати изрицање условне осуде лицу које је већ условно осуђивано или су му изрицане друге кривичне санкције с обзиром да ово указује да условна осуда и изречена казна нису оствариле законом одређену сврху.

Кретање предмета из области грађанског права

Судови су одлучивали у великом броју предмета у споровима из области грађанског права. У парничном и ванпарничном поступку примљено је 417.870 првостепених и 58.627 другостепених предмета свих врста. Оставинских и осталих ванпарничних предмета примљено је 208.828, а првостепених парничних 209.042 предмета. Са нерешеним предметима из претходне године судови су имали у раду укупно 697.038 парничних и ванпарничних предмета. То је за 42.690 предмета више него претходне године. У току године решено је 484.503 предмета, а остало нерешених 212.535 предмета. У односу на претходну годину више је решено 43.289 предмета. Од нерешених парничних и ванпарничних предмета највећи број (169.604) чине предмети у првостепеном парничном поступку.

У погледу структуре предмета из области грађанског права то су код предмета из првостепене надлежности окружног суда најчешће спорови ради заштите ауторског и патентног права, заштите права из индустријске својине и спорови и за објављивање исправки информација. У групи ових предмета су и предмети за признање страних судских одлука.

У парничним предметима које су у првом степену судили општински судови заступљене су све врсте спорова. По структури доминирали су као најбројнији спорови о имовинско-правним захтевима, а међу њима спорови из облигационо-правних односа, потом из стварно-правних односа (стицање и заштита права својине), као и из наследно-правних односа. Спорови из брачних и породичних односа су по обиму предмета на нивоу ранијих година.

Број радних спорова повећан је у 2002. години код већег броја судова, а код неких и до 200% (Крагујевац) у односу на претходни период у коме је такође било веома изражено повећање броја примљених предмета радних спорова код одређеног броја судова. Повећање броја радних спорова је несумњиво последица везана за својинску трансформацију друштвених предузећа.

У структури радних спорова, најбројнији су предмети о престанку радног односа отказом рада и о престанку потребе за радом запослених услед технолошко-организационих промена послодавца, као и предмети о новчаним потраживањима уз додатне захтеве за уплату доприноса здравственог и пензијског осигурања и за упис радног стажа у радну књижицу.

У ванпарничној области, структура предмета је углавном уједначена. Највећи број предмета односи се на поступак уређења имовинских односа (расправљање заоставштине, одређивање накнаде за експроприсану непокретност, деоба имовине, уређење међа) али и друге сложене ствари које спадају у ванпарничну сферу судског рада (састављање, потврђење и чување исправа, судски депозит и слично).

Као што се из приказане структуре предмета види у грађанској области судског рада судови су били оптерећени разноврсним и сложеним споровима, а бројна спорна правна питања у пракси судова требало је расправити без довољног упоришта у прописима или њиховим широким тумачењем.

У 2002. години код свих општинских судова примљено је 351.436 предмета за извршење правноснажних судских одлука у грађанским стварима, што је за 44.709 предмета више него претходне године. Са нерешеним предметима из ранијих година било је у раду 516.219 ових предмета. Од тога је решено 352.394 предмета за 43.078 предмета више него претходне године. Остало је нерешено 164.525 предмета (за 619 предмета мање него претходне године).

Што се тиче структуре извршних предмета код извесног броја судова у односу на предмете класичног извршења преовлађују предмети који се односе на извршење на основу веродостојне исправе иницираних од стране комуналних предузећа ради наплате комуналних услуга и они код појединих судова (нарочито у већим градским центрима) чине око 90% укупног годишњег прилива нових предмета.

На дужину трајања извршног поступка како истичу судови, знатног утицаја има веома тешка укупна економска ситуација како физичких тако и правних лица, посебно привредних субјеката.

Код бројније групе извршних предмета (извршење на основу веродостојне исправе) поступак је најчешће неефикасан, због проблема око пописа, процене и заплене покретних ствари дужника, а услед економско-социјалних разлога најчешће и без ефекта због немогућности продаје заплених ствари.

Кретање предмета из области управног права

У 2002. години код окружних судова и Врховног суда Србије примљено је 8.270 тужби којима се покреће управни спор против коначних аката органа управе. У односу на претходну годину примљено је више 1.004 предмета. До повећања прилива дошло је и код окружних судова и код Врховног суда. И даље је највећи број предмета и то 4.635 предмета примљено код Врховног суда Србије - док су сви окружни судови заједно примили 3.635 предмета. Са нерешеним предметима из ранијег периода судови су имали у раду 12.441 предмета управних спорова у првостепеном поступку од чега код Врховног суда 7.919 предмета, а код свих окружних судова 4.522 предмета.

У току године решено је 7.930 предмета (од чега 3.611 код окружних судова, а 4.319 предмета код Врховног суда Србије). Остало је нерешено 4.511 предмета (911 код окружних судова и 3.600 код Врховног суда).

Према структури предмета код окружних судова највише управних спорова (око 80%) односило се на област пензијског и инвалидског осигурања. Од осталих предмета најбројнији су они који се односе на додатак за туђу негу и помоћ, затим грађевински и предмети из стамбене области, комуналне делатности, а повећао се број предмета који се односи на испитивање исправности рачуна за ПТТ услуге и коришћење рекламних паноа.

Рад судова са подручја Косова и Метохије

Као што је познато, рад судова са Косова и Метохије, после њиховог измештања у друге судове на територији Републике Србије, био је организован применом општег института процесног права - делегације судова, а почетком 2000. године, организован је у форми непосредног поступања. Рад неких од ових судова организован је и на Космету у местима где је концентрисан део српског и осталог неалбанског становништва које је тамо остало. Тако на Космету делимично функционишу сва три општинска суда са подручја Окружног суда у Приштини - у местима Грачаници, Лепини и Штрпцу. Општински судови са подручја Окружног суда у Косовској Митровици своје активности обављали су претежено на Космету - у Косовској Митровици и Звечану, а једино је Општински суд у Лепосавићу све време радио у својој згради у седишту суда.

Судови са Косова и Метохије (без подручја Окружног суда у Косовској Митровици за које није достављен извештај), решили су у 2002. години 112 кривичних предмета од којих 45 истражних, 55 предмета у првостепеном кривичном поступку и 12 предмета у другостепеном кривичном поступку. У парничној материји решили су 385 предмета у првостепеном и 75 предмета у другостепеном поступку. У структури парничних предмета појављују се предмети за развод брака, предмети у вези дужничко-поверилачких односа и радни спорови. Оставинских предмета решено је 545 и извршних 65 предмета. Осим овога, решено је 5.385 разних других захтева странака (дозвола за ступање у брак пре пунолетства, обезбеђење доказа, проглашење несталих лица за умрла и др.). У највећем броју случајева судови су издавали разна уверења грађанима, вршили овере, поступали по замолницама, одговарали на примљене дописе разних институција и вршили друге послове по захтевима расељених лица.

Крајем 2002. године, у складу са одредбом члана 18. Закона о судијама, 22 судије са Косова и Метохије привремено је упућено на рад у судове на осталом делу територије Републике Србије. Због немогућности накнаде трошкова смештаја и других трошкова извршено је упућивање само оних судија који као расељена лица бораве у местима где су седишта судова са непопуњеним судијским местима.

ПРЕГЛЕД РАДА ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ ЗА 2002. ГОДИНУ

Врховни суд је и током целе 2002. године поступао у условима прешироко утврђене надлежности, нарочито у управној и кривичној материји, због одлагања рока за престанак важења одредаба о организацији и надлежности ранијег Закона о судовима односно почетка примене одговарајућих одредаба новог Закона о уређењу суда.

Мада је услед тога био оптерећен великим бројем предмета Врховни суд је у 2002. години, поред активности у функцији суђења, обавио и бројне друге послове који су му Уставом и законом стављени у надлежност као највишем суду у Републици. То су, пре свега, обезбеђивање јединствене примене Закона и уједначавање судске праксе путем заузимања правних ставова на седницама судских одељења, објављивање судске праксе, рад на стручном оспособљавању судијских кадрова кроз све форме рада, организовање и учествовање на разним саветовањима, семинарима и округлим столовима по актуелним правним питањима и друго.

Врховни суд је своје функције у 2002. години остваривао са знатно смањеним бројем судија.

Према важећој систематизацији која је утврђена од стране Народне Скупштине Републике Србије у Врховном суду Србије систематизовано је 77 судијских места са председником суда. На почетку 2002. године било је на раду 59 судија. Половином године извршен је избор шест судија, а за троје судија је Народна скупштина донела одлуку о престанку судијске дужности због навршења радног века или на лични захтев. На крају године на раду је било 62 судије, што значи да је непопуњено 15 судијских места. Ако се има у виду попуњеност у појединим месецима произилази да је суд фактички већи део године радио са 60 судија односно са 17 судија мање у односу на систематизацију. Највећи број судија недостајао је Кривичном одељењу.

Просечна оптерећеност судија у односу на укупан број предмета у раду износила је 557 предмета а у односу на укупан број решених 366 предмета (месечно 50 односно 33 предмета по судији).

Обим послова, стање ажурности и начин решавања предмета

У 2002. години у Врховном суду Србије примљено је укупно 20.968 нових предмета ради одлучивања о жалбама и ванредним правним лековима, што је за 1.431 предмет (7,3%) више у односу на претходну годину. Повећање прилива одразило се код кривичних предмета и предмета управног спора, док је код грађанских предмета прилив био незнатно смањен.

Са нерешеним предметима из претходне године суд је имао у раду укупно 32.898 предмета (за 429 предмета више него у 2001. години).

Од новопримљених предмета у Врховном суду Србије било је из кривично-правне области 6.120 предмета, из грађанско-привредне 8.979 и из области управног спора 5.869 предмета. Према врсти правних лекова примљено је 3.845 предмета по жалбама на одлуке окружних судова, 10.825 предмета по ванредним правним лековима, 4.635 предмета управних спорова у првостепеном поступку и 1.302 осталих предмета.

У току 2002. године решено је 21.570 предмета, што значи да је решено 1.031 предмет више у односу на претходну годину, а 602 предмета више од годишњег прилива нових предмета. Остало је нерешених 11.328 предмета (за 602 предмета мање него на крају претходне године). Број нерешених предмета је нешто изнад шестомесечног прилива нових предмета (6,4) и представља побољшање ажурности у односу на претходну годину када је била изнад седмомесечног прилива (7,3), а нарочито у односу на 2000. годину када је износила 8,57 месечног прилива.

Исказани број нерешених предмета односи се на предмете примљене у 2002. години. У суду нема нерешених предмета из ранијих година, а током 2002. године решени су и сви предмети примљени у 2001. години осим неколицине из објективних разлога.

Одлучивање о кривичним предметима

Кривично одељење Врховног суда Србије примило је у 2002. години 6.120 нових предмета што је за 723 предмета или за 13,40% више него у 2001. години.

Повећање прилива највише је изражено код основне групе предмета (Кж. I) по жалбама на пресуде првостепених судова и то за 20,65% а одразило се и код свих других врста предмета осим код предмета по захтевима за ванредно ублажавање казне, као и по жалбама на пресуде другостепеног суда где је прилив смањен.

Са нерешеним предметима из 2001. године у раду је било укупно 8.642 кривичних предмета.

У току године решено је 6.224 предмета или око 72% од укупног броја предмета у раду. У односу на претходну годину више је решено 510 предмета или 9%. На крају године остало је нерешено 2.418 предмета, што је за 104 нерешено предмета мање него на крају 2001. године.

Број нерешених предмета је испод петомесечног прилива нових предмета (4,7%) што значи да је укупна ажурност у Одељењу побољшана у односу на претходну годину (када је износила 5,6 месечног прилива). Међутим, ако се посматра стање ажурности само у односу на најзначајнију врсту предмета у раду по жалбама на одлуке првостепених судова подаци показују да је у 2002. години ажурност знатно побољшана код ове врсте предмета јер је у односу на претходну годину решен већи број предмета (за 472 или 14,44%) а број нерешених предмета одговара петомесечном приливу (5,29). У 2001. години коефицијент ажурности код ових предмета био је на нивоу седмомесечног прилива (7,09).

Просечна оптерећеност судија овог одељења у односу на број решених предмета износи 26 предмета месечно.

У погледу начина одлучивања по сваком редовном или ванредном правном леку стање је следеће:

Од укупно решених 2.227 предмета по жалбама против првостепених пресуда потврђено је 1.085 предмета (48,72%), укинута у 525 предмета (23,57%) и преиначена у 606 предмета (27,81%). Од преиначених пресуда у 257 предмета (42,4%) казна је поштрена, а у 349 предмета (57,59) казна је ублажена.

Из наведених података произилази да је проценат потврђених првостепених пресуда (48,72) смањен у односу на претходну годину када је износио 53,45%, да је повећан и проценат укинутих пресуда са 18,32% на 23,57%. Процент преиначених првостепених пресуда је готово на истом нивоу као и претходне године. Може се закључити да је дошло до извесног погоршања квалитета рада првостепених судова у односу на 2001. годину, као и да је у 2002. години казнена политика Врховног суда поштрена.

Код ванредних правних лекова, од укупно решених 1.363 захтева за ванредно ублажавање казне усвојено је 136 (10%), а одбијено 1.220 (89,5%). Број усвојених захтева је мањи је за 35 предмета или 3,7% у односу на претходну годину. Упоредивање ових података са подацима из претходне две године указује да је дошло до поштравања критеријума код решавања по овом ванредном правном леку. Захтева за ванредно преиспитивање правноснажне пресуде усвојено је 18, а одбијено 224 захтева 91,43%. Захтева за заштиту законитости усвојено је 9 (27,2%), а одбијено 24 (72,73%).

У 2001. години био је у раду и 21 предмет трећег степена по жалбама на пресуде другостепеног суда. У току године решено је 18 предмета (85,7%) а остало је нерешено 3 предмета, што значи да је код ове групе предмета остварен висок степен ажурности и ефикасности. Од решених предмета пресуде су потврђене у три предмета (17,65%) један

предмет је решен на други начин, а у 14 предмета (82,35) пресуде су преиначене у погледу одлуке о казни изрицањем блаже казне или казне блаже по врсти.

Велики број предмета ове врсте у којима су преиначене одлуке нижих судова у погледу одлуке о казни није резултат блаже казнене политике Врховног суда, с обзиром да су у питању најтежа кривична дела, већ је условљен изменама савезног и републичког кривичног законодавства (брисањем из система казни смртне казне и казне затвора од 20 година) и примене члана 4. став 2. КЗ СРЈ односно блажег закона као облигаторног.

Структура кривичних дела по предметима који су били у раду у 2002. години слична је оној у претходној години. Преовлађују предмети из надлежности већа петорице с тим што се у највећем броју случајева ради о кривичним делима убиства, разбојништва и тешким облицима ових кривичних дела. Код кривичних дела из надлежности већа тројице преовлађују кривична дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и кривична дела из Закона о оружју и муницији. Сложеност и тежина кривичних дела испољава се кроз најтеже облике кривичних дела за које је запређена и најтежа казна (затавор од 40 година) као и кроз предмете где се ради о великом броју саизвршилаца односно саучесника у једном или више кривичних дела. У 2002. години примљен је и један предмет из групе кривичних дела против човечности и међународног права и поступак је у току.

Одлучивање о грађанско-привредним предметима

У извештајном периоду примљено је из ове области 8.979 предмета. У односу на претходну годину прилив је незнатно смањен - за 135 предмета. Са нерешеним предметима из претходне године суд је имао у раду укупно 14.455 предмета из области грађанско-привредног права.

Од новопримљених предмета, по правним лековима, било је 7.956 предмета и то: по жалбама 93 предмета, по ревизији 7.863 предмета (у грађанским 7.277 предмета и у привредним споровима 586 предмета) и по захтеву за заштиту законитости 227 предмета (у грађанским 184 предмета и у привредним споровима 43 предмета).

Осим предмета по правним лековима примљено је још 796 предмета који се тичу одлучивања о сукобу стварне и месне надлежности и о делегацији судова.

До смањења прилива нових предмета дошло је код ревизија у привредним споровима за 182 предмета, као и код захтева за заштиту законитости – за 535 предмета, (у грађанским споровима за 504 и привредним за 31 предмет).

У току године решено је 9.849 предмета или око 68% од укупног броја предмета у раду. У односу на претходну годину решено је више 1.232 предмета.

Просечна оптерећеност судија овог одељења у односу на број решених предмета износила је 34,4 предмета месечно.

Остало је нерешено 4.606 предмета (780 предмета мање него у 2001. години). Број нерешених предмета је на нивоу шестомесечног прилива (6,1) што значи да је ажурност побољшана у односу на претходну годину (када је износила 7,1).

У оквиру Грађанског одељења постоји специјализовано веће за привредне спорове, које поред ових спорова решава спорове и из осталих материја осим радних спорова.

У извештајном периоду специјализовано веће примило је из материје привредних спорова 629 предмета. Са нерешеним предметима из претходне године имало је у раду 1.128 предмета. У току године решено је 864 предмета (76,5%), а остало је нерешено на крају године 264 предмета.

У погледу начина решавања по сваком ванредном правном леку стање је следеће:

У грађанским споровима од укупно решених 7.952 предмета ревизија је одбијена у 4.385 предмета (55%), уважена укидањем у 1.056 предмета (13%), уважена преиначењем у 402 предмета (5%), одбачена у 1.308 предмета (17%) и решено на други начин у 783 предмета (10%).

У привредним споровима од укупно решених 811 предмета ревизија је одбијена у 469 предмета (58%), уважена укидањем у 152 предмета (19%), уважена преиначењем у 36 предмета (5%) одбачена у 119 предмета (15%) и решено на други начин 52 предмета (6%).

По захтеву за заштиту законитости у грађанским споровима од укупно решених 245 предмета захтев је одбијен у 27 предмета (11%), усвојен у 196 предмета (80%) и решено на други начин 24 предмета (104%). У привредним споровима од укупно решених 53 предмета захтев је одбијен у 11 предмета (34%) усвојен је у 35 предмета (66%), а решено је на други начин у једном предмету (2%).

Одлучивање о законитости коначних управних аката

У 2002. години примљено је 5.869 предмета из области управног спора, што је за 843 предмета или 14% више у односу на претходну годину. Од броја примљених предмета највећу групу чине предмети из првостепене надлежности Врховног суда - укупно 4.635 предмета. То је

за 641 предмета више него претходне године а за 1000 предмета више од броја предмета који су у овом поступку примили сви окружни судови заједно.

Са нерешеним предметима из претходне године Одељење за управне спорове имало је у раду укупно 9.801 предмет.

У току године решено је 5.497 или 56% од укупног броја предмета у раду. Остало је нерешено 4.304 предмета. Број нерешених предмета је нешто испод деветомесечног прилива (8,8), што значи да је ажурност побољшана у односу на претходну годину када је коефицијент ажурности износио 9,3%.

Просечна оптерећеност судија овог одељења у односу на број решених предмета износила је 50 предмета месечно.

Што се тиче структуре новопримљених предмета у којима се оцењује законитост аката републичких органа управе и даље су најбројнији акти Републичке управе јавних прихода којих је примљено укупно 1.556 предмета што је око 34% од укупног броја новопримљених предмета. Број ових предмета повећан је у односу на претходну годину за 15%. То су, пре свега, предмети из фискалне области као што су све врсте пореза и доприноса, акцизе, екстрапрофит, разне врсте накнаде, наплата судских такса и инспекцијске мере финансијске полиције. Даље се у структури појављују у већем броју предмети у којима се оцењује законитост аката Министарства финансија, Министарства урбанизма и грађевина, Министарства за социјална питања, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства унутрашњих послова, Министарства трговине и у мањем броју предмети против аката других министарстава, као и против аката Владе Републике Србије, Републичког геодетског завода, Републичке дирекције за путеве, Републичког завода за здравствено осигурање, Републичког завода за тржиште рада, као и покрајинских секретаријата за прописе и управу, културу, демографију, социјалну политику, архитектуру и Секретаријата за социјалну и дечију заштиту града Београда.

У 2002. години у Управном одељењу судили су се изборни предмети по жалбама на решења Републичке изборне комисије по расписаним изборима за председника Републике Србије којих је било укупно 16. Сви су решени у законом прописаном року тако што је у 11 предмета жалба одбијена (69%) у три предмета уважена (19%) и у два предмета жалба је одбачена (12%). Такође је примљено 116 предмета који се односе на порез на екстрапрофит, што је заједно са изборним предметима било у центру интересовања јавности и средстава информисања тако да је Одељење радило под посебним притиском услед неодмерених изјава представника извршне власти.

У погледу начина одлучивања у покренутих управним споровима стање је следеће:

Од укупно решених 4.319 предмета у првостепеном поступку тужба је одбијена у 2.400 предмета (56%) тужба је уважена и управни акт поништен у 1.237 предмета (29%), тужба је одбачена у 383 предмета (9%) и решено је на други начин 299 предмета (6%).

У предметима по захтевима за ванредно преиспитивање одлука окружних судова у управним споровима од укупно решених 403 предмета уважено је захтева у 31 предмета (8%) одијено у 358 предмета (89%) и решено на други начин 61 предмету (11%).

У предметима у којима се одлучује по жалбама укупно је решен 131 предмет од којих је у 97 предмета или 74% жалба одбијена, у 21 предмету или 16% жалба је уважена, а у 14 предмета или 3% жалба је одбачена, док је 9 предмета решено на други начин (7%).

Ови подаци показују да је добар квалитет рада окружних судова одржан и у 2002. години, с обзиром на број потврђених одлука.

По захтевима за заштиту законитости од укупно решених 17 предмета уважено је 13 захтева (1,3%), а одбијено 3 захтева (око 18%), а један предмет је решен на други начин (6%).

У предметима по захтевима за ванредно преиспитивање решења о прекршајима, од укупно решених 403 предмета уважен је 31 захтев (7%), одбијено 358 захтева (88%) и решено на други начин 14 предмета.

Оцена квалитета и законитости разматраних одлука

Мада је оцена квалитета и законитости разматраних одлука већ изнета у оквиру приказа рада сваког судског одељења појединачно, неопходно је да се у овом извештају ти подаци сагледају и збирно за Врховни суд у целини и то како следи:

У другостепеном поступку у Врховном суду решавано је 4.012 предмета и то: кривичних 3.809, грађанских 72 и управних 131 предмета. Потврђено је 2.504 (62%) одлука окружних судова, укинута 818 (20,3%), преиначено 607 (15%) одбачено жалби 46 (0,11%) и решено на други начин 35 предмета (0,88%). Број укинутих одлука у односу на укупан број решених предмета у другостепеном поступку у оквиру одређене врсте предмета највећи је код грађанских предмета - 48,6%, а затим код кривичних 20,9% и најмањи код предмета управних спорова - 0,16%. Највећи број одлука у кривичним предметима укинута је због битне повреде одредаба кривичног поступка, док су у грађанским споровима и предметима управног спора све одлуке укинута због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Од 374 решених захтева за заштиту законитости захтев је усвојен у 273 предмета (73%). Посматрано према областима судског рада највише захтева за заштиту законитости усвојено је у грађанским предметима (196).

Од 11.345 решених захтева по осталим ванредним правним лековима укључујући и захтев за судску заштиту у предметима прекршаја усвојено је 1.957 или (17,24%). У односу на број решених предмета по сваком ванредном правном леку највише је усвојено ревизија у грађанско-привредним споровима - 19%, а најмање захтева за ванредно преиспитивање одлуке суда у кривичним предметима. У односу на претходну годину смањен је број усвојених захтева за заштиту законитости (са 81,9% у 2001. години на 73% у 2002. години) док је број усвојених захтева код осталих ванредних правних лекова на приближно истом нивоу као претходне године.

Обезбеђивање јединствене примене закона

Своју обавезу да обезбеђује јединствену примену закона од стране свих судова у Републици, Врховни суд је извршавао одлучивањем о редовним и ванредним правним лековима против одлука судова опште надлежности и привредних судова, праћењем и проучавањем проблема судске праксе који су од интереса за правилну примену закона, испитивањем законитости коначних управних аката државних органа у управном спору и коришћењем других овлашћења која су му дата као највишем суду у Републици.

У судским одељењима посебно су евидентирана правна схватања заузета у појединим судским одлукама која су од значаја за јединствену примену закона.

Полазећи од тога да стабилност правних схватања има велики значај за рад судова, али и да одступања од раније утврђених схватања захтевају нова законска решења, на седницама судских одељења разматрана су бројна правна питања од интереса за примену закона која су се у пракси појављивала као спорна и утврђивана су нова или преиспитивана раније усвојена правна схватања.

На седницама Кривичног одељења утврђена су следећа правна схватања:

- Новчани износи код неодређених вредности као обележја неких кривичних дела у Кривичном закону Републике Србије;

- Примена блажег закона за кривична дела за која је у Кривичном закону Републике Србије била прописана смртна казна, а извршена су пре ступања на снагу Закона о изменама и допунама КЗ РС.

У циљу праћења и проучавања проблема судске праксе разматрана је:

- Примена члана 144-146. Законика о кривичном поступку (одредбе о притвору) и

- Информација о казненој политици коју је припремила Радна група за трајно праћење казнене политике судова за одређена кривична дела (чл. 168. и 169. КЗ РС – разбојничка крађа, разбојништво и тешки случајеви разбојничке крађе и разбојништва, као и кривична дела из чл.245. и 246. КЗ СРЈ – неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и омогућавање уживања опојних дрога као и за кривична дела из члана 33. Закона о оружју и муницији).

На седницама Грађанског одељења усвојена су следећа правна схватања:

- Стварна надлежност суда у споровима за накнаду тзв., "инфлаторне штете настале поводом захтева за повраћај неосновано наплаћеног пореза";

- Стицање права својине ванбрачног супруга на стану откупљеном у току трајања ванбрачне заједнице;

- Откуп војних станова који представљају имовину СРЈ;

- Одговорност Републике Србије за накнаду штете проузроковане трећем лицу од стране припадника полиције употребом службеног пиштоља ван рада;

- Одговорност удружења осигуравајућих организација - гарантног фонда и стечај организације за осигурање са којом је закључен уговор о обавезном осигурању.

На седницама Одељења за управне спорове разматрано је такође више спорних правних питања, а утврђивани су правни ставови по питањима:

- Управни акт:

- Дозвољеност жалбе у управном поступку;

- Регистрација моторног возила (доказивање порекла моторног возила)

- Порез на пренос апсолутних права;

- Доказ о основу коришћења простора код оснивања радње акционара;

- Процесни положај лица које себе означава умешачем на страни тужиоца у управном спору;

- Примена члана 3. став 1. тачка 14. Закона о једнократном порезу на екстра доходак; ("Службени гласник РС" број 36/2001).

Током године судије свих судских одељења извршиле су обилазак већег броја окружних судова и учествовале у раду регионалних саветовања која су била организована од стране окружних судова. Саветовања ове врсте су од посебног значаја за стручно усавршавање судија пошто се на њима расправља о конкретним спорним правним питањима која се постављају претежно од стране подручних општинских судова.

На састанцима представника судова опште надлежности који су одржани у Окружном суду у Београду судије Врховног суда одржале су предавања на теме:

- Условни отпуст према новом ЗКП;
- Примена Закона о раду;
- Одговорност Државе за штету у условима ратног стања.

У остваривању своје Уставом и законом утврђене функције обезбеђивања јединствене примене закона, Врховни суд Србије је у октобру 2002. године, организовао редовно годишње саветовање судија свих судова опште надлежности у Врњачкој Бањи.

Саветовање је било организовано у складу са новом концепцијом овог скупа и имало је искључиво радни карактер. Првог дана рад се одвијао у пленуму а следећа два дана по секцијама. Четвртог дана саветовања у пленуму су усвојени закључци поводом расправа вођених у секцијама и упућене поруке јавности у вези са огромним напорима који се улажу у правцу превазилажења затеченог неповољног стања у судству. Саветовање је било посвећено актуелним правним питањима из праксе судова, изузетно значајним за примену закона и изградњу и усаглашавање судске праксе у области кривичног, грађанског и управног права. Изложено је 38 реферата од којих 14 из кривичног, 17 из грађанског и 7 из управног права. Највећи број реферата припремиле су судије Врховног суда Србије а сви реферати објављени су у Билтену судске праксе Врховног суда Србије број 3/02. Од стране свих учесника ово саветовање је оцењено као најуспешније до сада. На саветовању је разматран и извештај којим је анализирана казнена политика судова за одређена кривична дела и заузети одређени ставови.

Судије Врховног суда учествовале су са рефератима или у расправи и на бројним стручним састанцима, округлим столовима, семинарима и саветовањима, која су организована од стране других органа и организација по правним питањима из разних области права или поводом примене нових закона.

Тако су судије Кривичног одељења учествовале у раду међународног симпозијума у вези нових закона у односу на унутрашње послове, посебно службу државне безбедности, досијеа грађана, регулисања питања физичког и имовинског обезбеђења, Закона о безбедносно-информативној агенцији; затим међународног скупа са темом: "Организовани криминал и

транзиција у региону западног Балкана; у радној групи за израду Модела Закона о правосуђу за младе, саветовањима у вези реформе МУП-а Србије у организацији ОЕБС-а и МУП-а Србије, и о УНМИК-овом правосуђу, као и на више састанака у Влади Србије у вези правосуђа на Космету (преласка са УНМИК-овог на локално).

Судије Кривичног одељења учествовале су и на јубиларној Интернационалној судијској конференцији у Стразбуру, затим на првој Конференцији судија земаља југоисточне Европе у Грчкој, и као чланови делегације СРЈ преко Лех-а и Данског центра за људска права биле у посети полицији и правосудним институцијама у Лондону и Бирмингену, као и у посети правосудним институцијама и органима социјалне заштите у Републици Хрватској у организацији Југословенског центра за права детета у сарадњи са Данским центром за људска права.

Осим овога, судије Кривичног одељења учествовале су у раду Комисије за условни отпуст.

Судије Грађанског одељења учествовале су у раду Копаоничке школе природног права, на округлим столовима на тему: "Медијација у предметима накнаде штете", затим као стални сарадници домаћих и иностраних институција које се баве едукацијом у вези примене Конвенције о људским правима и судске праксе из Стразбура, а један судија је члан групе коју је одабрао Савет Европе за едукацију правосуђа у вези примене члана 5. и 6. Конвенције о људским правима.

Судије привредног већа овог Одељења учествовале су на више саветовања и округлих столова по питањима значајним за формирање и функционисање новог система привредног пословања од којих су најзначајнија саветовање о актуелним питањима везаним за примену Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, о изменама и допунама Закона о санацији, стечају и ликвидацији банака, приватизацији кроз стечај, приватизацији и упису предузећа у судски регистар, трговинској арбитражи, обезбеђењу потраживања, новинама у Закону о извршном поступку, новој верзији Закона о стечају, као и на саветовању трговинских судова. У организацији Института за упоредно право исте судије су учествовале на округлом столу са темом "Уговор о комисиону и проблеми који настају у правном промету поводом односа који се овим уговором формирају", као и на округлим столовима посвећеним залози и другим средствима обезбеђења плаћања. Присуствовали су и разним презентацијама у вези Закона о страним улагањима, интелектуалне својине, антимонополског законодавства и нацрта Закона о јавним набавкама, Конвенције о борби против подмићивања страних јавних службених лица у међународном пословању, Светске трговинске организације као и о вођењу стечајног поступка у САД.

Ради упознавања са страним правним системима судије Грађанског одељења имале су значајно учешће и на студијским путовањима у иностранство. Са представницима Савезног суда и неколико окружних судова учествовали су у Великој Британији на семинару "Судство у Енглеској и Велсу", затим на Југоисточној европској регионалној конференцији о алтернативним начинима решавања спорова одржаној у Љубљани, на Првој конференцији судија југоисточне Европе у Солуну, као чланови делегације судија и тужилаца Србије, Црне Горе и Македоније у Мадриду и Барселони ради упознавања са начином рада институције омбудсмана Каталоније, као и на семинарима у Лондону о алтернативним начинима решавања спорова и на тему "Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода. Један судија је, као члан групе судија из Србије и Црне Горе изабране од канадске секције Међународне комисије правника, учествовао у Монтреалу у "прелиминарном студијском програму југословенске мисије", ради упознавања са организацијом правосуђа у Канади, избором судија, њиховом дисциплинском и грађанском одговорношћу, односом са законодавном и извршном влашћу а посебна тема је била едукација и посредовање у судовању.

Судије Врховног суда учествовале су у раду радних група за припрему нацрта закона из кривично-правне области, учествовале у формулисању предлога за измене Закона о парничном поступку, а Врховни суд је дао и иницијативу за измене Закона о избору народних посланика која је усвојена. По позиву су учествовале и у раду других радних група за израду појединих закона зависно од материје која се регулише.

Судије Врховног суда Србије током 2002. године, по унапред утврђеном програму, биле су веома ангажоване на едукацији младих судија са целе територије Србије, а Врховни суд је одлучујуће допринео да почне са радом Центар за едукацију правосудних кадрова чији су суоснивачи Министарство правде и Друштво судија Србије.

Врховни суд Србије издаје Билтен судске праксе као гласило информативног и инструктивног карактера намењено судијама и стручним сарадницима свих судова као и широј јавности. У 2002. години припремљена су четири броја билтена од којих је један број био посвећен годишњем саветовању у Врњачкој Бањи, односно у њему су објављени само реферати за ово саветовање.

Врховни суд је, у циљу побољшања неповољног стања у судовима у погледу њихове ажурности и ефикасности иницирао увођење алтернативног начина решавања спорова путем медијације. Пилот пројекат који је примењен у судовима одређивањем недеље поравнања у септембру 2002. године имао је позитивне ефекте и показао да такав начин решавања спорова има оправдања.

Активности Врховног суда на имплементацији сета правосудних закона одвијале су се и почетком 2002. године. Поред Пословника о уређењу и раду Врховног суда Србије и Пословника о раду Великог персоналног већа, који су усвојени крајем децембра 2001. године на Општој седници у јануару 2002. године усвојена су и Правила за оцењивање вансудских активности судија и Оквирна правила о врстама и начинима стручног усавршавања судија, као и Мерила за оцену минимума успешности вршења судијске функције. Извршено је и предлагање кандидата за једног сталног и избор шест позивних чланова Високог савета правосудја. Од стране председника Врховног суда Србије утврђене су Основе програма обуке судијских приправника.

Рад Великог персоналног већа

Велико персонално веће почело је са радом одмах након конституисања крајем фебруара 2002. године. Ступањем на снагу Закона о изменама и допунама Закона о судијама у јулу месецу 2002. године Веће је престало да постоји.

До престанка са радом Веће је донело 9 одлука о навршењу радног века појединих судија и проследило Народној скупштини 33 захтева за престанак судијске дужности судија који су изразили вољу да им судијска дужност престане на лични захтев.

Веће је донело и више других одлука из своје надлежности (поводом притужби или приговора судија и друго).

Пред Великим персоналним већем покренут је поступак за разрешење преко 50 судија нижих судова. За 6 судија је покренут поступак за навршење радног века а исти број судија је поднео захтев за престанак судијске дужности. По свим овим предметима до краја године није могло да се поступа.

Поступање по представкама и притужбама

Мада је Законом о уређењу судова надзор над поступањем у предметима у прописаним роковима и поступањем по притужбама и представкама, стављен у надлежност Министарства правде, велики број грађана обраћао се и даље Врховном суду притужбама на рад судова у Републици. У току 2002. године било је у раду 1588 предмета по притужбама од којих 1244 новопримљених и 344 предмета поновљених притужби. У највећем броју захтевано је убрзање поступка или је оспоравана тачност садржине извештаја које председници судова повodom притужби достављају странкама.

Велики број странака обраћа се Врховном суду и са захтевом за ревизију правноснажно окончаних поступака у протеклих десет година.

Сарадња са другим судовима и органима

У циљу успешнијег извршавања задатака Врховног суда остварена је сарадња са Савезним и Републичким Министарством правде и правосудним органима у Републици.

Са окружним судовима као и са Вишим трговинским судом сарадња се одвијала у међусобним контактима и на заједничким састанцима по актуелним питањима судског рада, који се одржавају једном месечно.

Једном месечно одржавају се и састанци са представницима Адвокатске коморе Србије по питањима од значаја за судство тако и за адвокатуру.

Непрекидна сарадња у раду остварује се и са Друштвом судија Србије, које је велика и значајна струковна организација.

Веома добра сарадња остварена је са Врховним судом Црне Горе и Врховним судом Македоније.

Осим овога, веома добра сарадња остварена је са више међународних организација, Саветом Европе, са представницима разних струковних организација или институција из земаља Европске Уније, САД и других, као и са домаћим невладиним организацијама, по питањима од значаја за рад судова и остваривање људских права.

Нарочито треба поменути сарадњу са:

- УНДП (Уједињене нације - Програм за развој) - мисија за реформу правосуђа по питањима услова рада и плата судија као и оснивања Правосудног центра и његовог финансирања;

- ОЕБС (Организација за безбедност и сарадњу у Европи) која је координирала рад донатора на оснивању Центра за едукацију;

- УНМИК (Уједињене нације - Мисија за Косово) и Координациони центар за Космет по питањима успостављања сарадње наших судова и судова УНМИК-а, као и по питању укључивања наших судија у те судове;

- Савет Европе - по питањима рада Правосудног центра;

- АБА ЦЕЕЛИ (Америчко удружење адвоката - иницијатива за Централну и Источну Европу) по питањима финансирања низа семинара; сарадња на оснивању и раду Правосудног центра;

- БООЗ АЛЕН (Програм који је део УСА-АИД-а - Америчка помоћ по питањима организовања и финансирања низа програма и округлих столова у области привредног права, као и учешћа предавача;

- Београдски центар за људска права по питању организовања низа курсева из области људских права за судије;

- Фонд за отворено друштво који је укључен у рад Правосудног центра а пружио је судовима знатну помоћ у диктафонима, репродукторима и књигама, а једним делом и финансирао Саветовање у Врњачкој Бањи, и активно учествовао у оснивању Правосудног центра.

ЗАКЉУЧНЕ ОЦЕНЕ

I

На основу података о раду оцењује се да је у 2002. години Врховни суд Србије постигао веома добре резултате у остваривању својих функција, како у функцији суђења тако и у погледу других функција које су му Уставом и законом стављене у надлежност као највишем суду у Републици. Ти резултати су знатно бољи него у претходној години која је такође била успешна у односу на ранији дужи временски период.

У смањеном судијском саставу (са 15 непопуњених судијских места) решено је 21.570 предмета или 66% од укупног броја у раду. Савладан је, дакле, целокупан повећани годишњи прилив предмета и ажурност побољшана.

Решен је већи број предмета него у претходном периоду, а број нерешених је смањен.

Сви нерешени предмети потичу из 2002. године.

У суду нема нерешених предмета из ранијих година, а решени су и сви предмети из 2001. године.

Значајна активност Врховног суда која се одвијала у остваривању функције обезбеђивања јединствене примене закона резултирала је заузимањем правних ставова у великом броју случајева неадекватне и нејасне законске регулативе или правних празнина, како би се обезбедило јединствено поступање судова и усмерила судска пракса.

Нарочита пажња посвећена је анализи казнене политике посебно за кривична дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога и омогућавање уживања опојних дрога, за кривична дела разбојничке крађе, разбојништва и тешке случајеве ових дела, као и за кривична дела из Закона о оружју и муницији, ради прилагођавања казнене политике друштвеној опасности тих дела и степену кривичне одговорности њихових извршилаца. У том смислу у суду је у 2002. години формирана Комисија за трајно праћење казнене политике.

Извршена анализа показује да је казнена политика у 2002. години пооштрена посебно за поменута кривична дела.

Током 2002. године интензивирани су и активности на стручном оспособљавању судијских кадрова кроз све форме рада - од непосредних контаката и радних састанака приликом редовних обилазака судова до саветовања ширег обима, објављивања судске праксе у Билтену судске праксе Врховног суда Србије, а ради подизања стручног нивоа најмлађих судија (испод три године судијског искуства), стручним тимовима је по унапред утврђеном програму била покривена цела Србија.

Успешно су обављене и бројне друге активности о којима је у извештају било речи.

II

На основу исказаних података оцењује се да су и подручни општински и окружни судови остварили такође добре резултате у просеку, знатно боље него у претходном, дужем временском периоду. Међутим, нису сви судови у Републици остварили добре резултате, а и у самим судовима уочена је значајна неуједначеност у резултатима појединих судија.

Повећани годишњи прилив предмета савладан је и код ових судова.

Решено је 1.099.972 предмета или око 71% од укупног броја предмета у раду.

Решен је, дакле, већи број предмета него у претходној години, а број нерешених је смањен и укупна ажурност побољшана.

Програм решавања старих предмета реализован је у доброј мери код већине судова тако да је број старих предмета смањен у просеку за око 40%.

Међутим, и поред очигледног позитивног помака, годинама актуелно стање неажурности општинских судова није битније поправљено, јер још увек велики број судова има заостатке

преко петомесечног до десетомесечног прилива, а не мали број судова преко десетомесечног до двадесетомесечног прилива нових предмета па и веће.

Број старих предмета и поред уложених напора и даље је велики и чини 20% од укупног броја нерешених предмета на крају године.

Квалитет рада општинских судова и поред незнатног побољшања у 2002. години још увек није на потребној висини.

III

Однос судова као носилаца судске власти и представника извршне власти, током 2002. године, није био у складу са уставним принципом поделе власти због учесталих својеврсних притисака извршне власти на судове, са аспекта њеног тумачења закона, путем коментарисања судских поступака који су у току, критика судских одлука и радњи у конкретним предметима, неодмерених изјава и паушалних оцена о раду судова и судија на начин који доводи у сумњу рад судства у целини и негативно утиче на ауторитет суда и судских одлука.

IV

Овакви резултати рада постигнути су максималним залагањем свих судија судијских помоћника и осталих запослених у судовима.

ПРЕДСЕДНИК СУДА
Мр Лепосава Карамарковић